

Банківська система України: стан, проблеми розвитку

Зайцева Л. О.

Вступ. Потужна банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання в Україні. Вітчизняні банки проходять серйозну перевірку часом в умовах постійних економічних трансформацій. Економічна та політична нестабільність в Україні виявила вразливість банківської системи. Тому для виходу з кризи потрібна стабілізація банківської системи, як ключова умова відновлення економічного зростання в Україні. Покращення стану банківської системи та відновлення довіри до неї є вкрай актуальним і потребує активних дій щодо їх вирішення.

Банківська система України протягом останніх декількох років знаходиться у стані системної кризи, яка зумовлена сировинною моделлю розвитку національної економіки, постійним дефіцитом довгострокових банківських ресурсів, диспропорціями банківських балансів та неефективними діями монетарного регулятора, що в кінцевому результаті призвело до трикратної девальвації гривні, вразливості банків та їхніх клієнтів до валютних шоків. У звіті «Глобальний індекс конкурентоспроможності 2016-2017» Україна посідає останню позицію серед 138 держав за показником «Надійність банків», 116 місце – за показником «Доступність фінансових послуг» та 112 місце – за показником «Легкість доступу до кредитів» [1].

Щодо останніх трьох років, то банківський сектор України зазнав безпрецедентного за масштабами очищення (з січня 2014 р. по лютий 2017 р. з ринку виведено 87 банків). «Очищення» банківського сектора здійснювалось за допомогою інструментарію [7], непридатного для вирішення системних проблем, пов'язаних із втечею капіталу та втратою контролю за активами на окупованих територіях. Наслідком політики «очищення» стали ресурсне «виснаження» банківського сектора та погіршення фінансового стану

підприємств». Взагалі, у банківській системі України на 1.07.2016 р. функціонували 111 банків, у тому числі:

- банки з приватним українським капіталом — 35 %;
- банки з іноземним капіталом — 34 %;
- державні банки — 31 % [3].

Станом на 1.01.2017 р. у стані ліквідації знаходяться 81 банк [5]. До чотирьох банків уведено тимчасову адміністрацію.

Кількість клієнтів банків на 1.01.2016 р.— 69,8 млн, з яких 67,7 млн — фізичні особи [10].

Більшість банків є учасниками міжнародних карткових систем або Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП), у розвитку якої бере активну участь НБУ. Станом на 1.08.2016 р. в обігу перебувало 57,49 млн. платіжних карток, емітованих вітчизняними банками, з яких майже 54 % були активними; інфраструктура обслуговування карткового бізнесу налічує 33,6 тис. банкоматів і 198,4 тис. банківських терміналів; еквайрингові мережа складається з 179,5 тис. торговельних терміналів [4]. У країні функціонують 50 платіжних систем (у тому числі 14 внутрішньобанківських; 19 міжнародних) [10].

Останнім часом помітно розвивається напрямок електронних грошей [10]. Регіональна мережа банківських установ складається з більш ніж 18 000 точок продажу (включаючи філії та дочірні компанії).

Банківська система України має високий рівень сегментації. Щороку в грудні Національний банк України затверджує розподіл банків по групах на наступний рік, в результаті чого структура банківської системи України в 2017 р. класифікується за формою власності на наступні групи:

- Банки з державною часткою (в яких держава володіє часткою понад 75 %)—6 банків;
- Банки іноземних банківських груп—25 банків;
- Банки з приватним капіталом (не менше ніж 50 % статутного капіталу) —63 банків [10].

Активне виведення банків з ринку сприяє, з одного боку, позитивному впливу на прозорість банківської системи, а з іншого – призводить до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських послуг у зв'язку із суттєвим зменшенням кількості учасників банківського сектору та призводить до різкого зростання фінансового навантаження на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) - за три роки вкладникам банків-банкрутів було виплачено 81 млрд. грн. Для здійснення виплат ФГВФО змушений здійснювати запозичення в уряді, що впливає на рівень державного боргу. Перспектива повернення коштів, що перебували на рахунках підприємств у банках, щодо яких прийнято рішення про введення тимчасової адміністрації або ліквідації, практично відсутня, оскільки оціночна вартість активів таких банків у декілька разів менша за їх балансову вартість. Унаслідок виведення банків з ринку значні збитки отримали юридичні особи та населення, у результаті чого суттєво погіршився фінансовий стан багатьох підприємств, окремі з них збанкрутували, а держава недоотримала податкові надходження.

Перехід Приватбанку у власність держави суттєво змінив структуру банківської системи України і станом на 1.01.2017 р. банки з приватним українським капіталом склали близько 13%, банки іноземних банківських груп – 35%, державні – 51,3%).

Присутність іноземних банків для України має як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних моментів належать:

- впровадження передових методів ведення банківської діяльності (система менеджменту іноземних банків, наявність новітніх інформаційних технологій дає можливість покращити ефективність функціонування національної банківської системи в кризових умовах);
- підвищення якості системи управління банківськими ризиками;
- зростання обсягу банківських ресурсів і посилення стабільності їхніх джерел;
- розширення спектру банківських продуктів, комплексний підхід до обслуговування різних клієнтів;

- запровадження міжнародного досвіду фінансового оздоровлення, реорганізації та реструктуризації банків, що набуває дуже важливого значення в умовах фінансової кризи;

- підвищення кваліфікаційного рівня банківських працівників [6].

До основних негативних наслідків функціонування іноземних банків в Україні можна віднести те, що їхня присутність може послабити позиції ще недостатньо розвиненої банківської системи нашої країни. Вихід із ринку значної кількості банків з українським капіталом призвів до зростання частки банків іноземних банківських груп. Так, станом на кінець 2016 р. частка іноземного капіталу в статутному капіталі банківської системи України становила 48,8% проти 32,5% у 2014 р. Доцільно відзначити, що частка іноземного капіталу в статутному капіталі банківської системи України є одним із основних індикаторів економічної безпеки держави. Оптимальне значення цього показника має знаходитися в межах 20-25%. Перевищення порігового значення у 40% вказує на велику ймовірність втрати контролю над банківською системою України з боку держави. Водночас, виходячи на ринки країн, які розвиваються, іноземні банки не поспішають із впровадженням нових послуг та зниженням процентних ставок за кредитами. Основна мета їхньої діяльності полягає у встановленні контролю за фінансовими потоками та платоспроможністю банківської системи, в яку вони інтегруються [12]. Відтак, наявність іноземного капіталу у структурі банківської системи України у найближчій перспективі не призведе до здешевлення кредитних ресурсів для реального сектору економіки та до залучення прямих інвестицій у пріоритетні галузі економіки, а спровокує певні фрагментарні процеси, які заважатимуть подальшому розвитку вітчизняного банківського сектору [13].

Але існує думка і про те що вихід іноземного капіталу з банківської системи України призведе до її занепаду, оскільки вона тримається лише завдяки європейським банкам, які відкрили в Україні свої дочірні банки. Саме завдяки банкам з іноземним капіталом вітчизняній фінансовій системі у 2008 році вдалося втриматися, і якщо вони зараз підуть, то це викличе її крах.

Аналіз банківської діяльності в Україні демонструє, що за підсумками 2016 р. обсяг загальних активів банків збільшився на 10,6%, (з 1254,39 млн. грн. в 2015 р. до 1256,30 млн. грн.). Однією із складових приросту загальних активів стало збільшення портфеля Облігацій внутрішньої державної позики України (ОВДП) та похідних інструментів Приватбанку внаслідок його переходу до державної власності. Поряд з цим, не менш вагомими причинами коливання обсягу банківських активів у досліджуваному періоді було виведення значної частини комерційних банків із ринку, скорочення кредитних портфелів банків та зміна курсу національної валюти (на початок 2017 р. частка активів в іноземній валюті у загальному обсязі банківських активів становила 41,8%) [13].

У поточній ситуації банківська діяльність й надалі продовжує характеризуватись невисокою активністю кредитних операцій. Протягом 2016 р. обсяг банківського кредитного портфеля порівняно з 2015 р. збільшився на 4,2%, тобто з 965,09 млн. грн. до 1005,92 млн. грн., що зумовлено у значній мірі конвертацією валютних кредитів у гривневі. Обсяг суми кредитів, наданих фізичним особам, протягом останнього року знизився на 10,43% і становив 847,09 млрд. грн., а кредити, надані суб'єктам господарювання, за підсумком 2016 р. збільшилися на 1,98% і на початок 2017 р. досягли значення у розмірі 157,39 млрд. грн. [13]. Незначний обсяг банківського кредитування пов'язаний із системною проблемою нестачі довгострокових ресурсів у банківській системі, обмеженим доступом до нових запозичень на міжнародних ринках, погіршенням платоспроможності позичальників, збільшенням обсягів проблемних кредитів, а також зниженням мотивації банків до кредитування внаслідок існування безризикових високоприбуткових інструментів – ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ, частка яких на початок 2017 р. становила 24,6% чистих банківських активів.

Збільшення величини позичкового процента і зниження платоспроможності економічних суб'єктів на тлі погіршення економічної кон'юнктури ринку та платіжної дисципліни позичальників призвело до

зростання частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитного портфеля. Доцільно зауважити, що погіршення якості кредитного портфеля призводить фінансових збитків, зниження репутації банку, втрати його ліквідності та відволікання коштів для формування додаткових страхових резервів під проблемні кредити через погіршення якості активів. Таким чином, одночасно зі зменшенням доходів банків зростають банківські витрати [11].

Дослідження обсягу банківських зобов'язань показало, що їхній обсяг в Україні протягом 2016 р. суттєво не змінився. Протягом 2013–2015 рр. у банківському секторі досить помітною була тенденція до відтоку вкладів фізичних осіб та зниження їхньої питомої ваги у структурі зобов'язань банків внаслідок зниження реальних доходів населення, підвищення недовіри до банківських установ, що зумовлено як складною економічною ситуацією в Україні, так і суперечливими діями Національного банку, які пов'язані із невиконанням ним у повній мірі своїх функцій щодо банківського регулювання нагляду. Проте, перегляд політики НБУ та поетапне скасування обмежень на зняття вкладів позитивно вплинули на процес відновлення банківських депозитних ресурсів у 2016 р. Станом на 1.01.2017 р. сукупний обсяг клієнтського портфелю банківської системи України становив 807,07 млрд. грн. (приріст 14,2% порівняно з аналогічним періодом попереднього року). Нові депозитні вклади замінили кредити НБУ, частину субординованих боргів та міжбанківських кредитів, які було переведено у капітал.

Оцінка структури банківських зобов'язань за строковим характером вказує на переважання у клієнтському портфелі короткострокових вкладів терміном до 1 року. З вересня 2015 р. встановилася чітка тенденція до зростання обсягу вкладів на вимогу. Станом на 1 01.2017 р. банківські вклади на вимогу становили 48,2% депозитного портфеля банків (42,5% на початок 2016 р.). Така значна частина коштів на вимогу у структурі банківських вкладів є суттєвим ризиком для фінансової стійкості українських банків.

Загалом банківська система України протягом останніх декількох років втратила близько третини строкових депозитів фізичних осіб. Результати

соціологічного дослідження показують, що лише 11% опитаних респондентів зберігають більшу частину своїх власних заощаджень у банках, 7% – довіряють банківським установами лише половину своїх коштів, а 49% – лише їхню незначну частину [15]. Утримання майже третини опитаних респондентів від послуг банківських установ, не дає об'єктивних підстав стверджувати про відновлення довіри населення до банківської системи.

Погіршення окремих показників банківської діяльності призвело до зниження ефективності функціонування банківської системи в цілому. За підсумками 2016 р. в Україні зафіксовано історично великий збиток банківського сектору – майже 159 млрд. грн., з яких майже 136 млрд. грн. (майже 80%) припадає на Приватбанк. Для решти банків сукупні збитки за підсумком 2016 р. зменшилися до 23 млрд. грн. порівняно з 66 млрд. грн. у 2015 р. Основними причинами збиткової діяльності банків став вплив залучених коштів, відстрочка платежів суб'єктами господарювання, відрахування у страхові резерви тощо. Банківські установи, що завершили звітний період з додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 10,82 млрд. грн. прибутку. Серед найбільш прибуткових банків у 2016 р. були виключно іноземні фінансові установи – Райффайзен Банк Аваль, Сітібанк та ОТП Банк. На топ-3 найбільш прибуткових банків за підсумком 2016 р. припадало 57,5% загального обсягу прибутку, отриманого банківською системою України [3].

За 9 місяців 2017 р. чистий прибуток після оподаткування банківської системи (платоспроможних банків на 30 вересня 2017 р.) становив 1,41 млрд. грн. Поновлення прибуткової діяльності відбулося завдяки забезпеченню банками у третьому кварталі 2017 р. позитивного фінансового результату у розмірі 3,25 млрд. грн. Позитивно вплинуло на прибутковість сектору суттєве зменшення у третьому кварталі відрахувань банками до резервів - 6,18 млрд. грн., удвічі менше аналогічного показника за другий квартал поточного року. Серед інших позитивних тенденцій третього кварталу 2017 р. - зростання чистого процентного доходу за операціями з населенням, а також чистих

комісійних доходів від розрахунково-касового обслуговування. У звітному періоді відсоткові ставки за кредитами населенню незначно скоротилися, але меншими темпами, ніж відбувалося зниження ставок за депозитами. Серед груп банків за дев'ять місяців цього року прибуткову діяльність продемонстрували державні банки - 2,15 млрд. грн.. (без урахування Приватбанку) та банки з приватним капіталом - 0,91 млрд. грн. Банки з іноземним капіталом отримали чистий збиток 0,03 млрд. грн.. через збиткову діяльність банків з державним російським капіталом, сукупний фінансовий результат яких склав - 6,28 млрд. грн. [10].

Особливістю українських банків є високе значення питомої ваги статутного капіталу у структурі власного. Нарощування в абсолютному вимірі статутного капіталу банків дозволяє підвищити рівень його капіталізації. Розмір капіталу банку обумовлює його стійкість – із зростанням капіталу зростає його захисна функція, банківський капітал слугує забезпеченням по всіх здійснюваних операціях. При цьому незначний обсяг власного капіталу помітно знижує інвестиційні можливості кредитної установи [14, с. 41].

Відповідно з метою підвищення фінансової стійкості, спроможності протистояти ризикам НБУ розробив графік поступового приведення розміру статутного капіталу банків з 120 млн. грн.. до рівня 500 млн. грн., а саме: 120 млн. грн. – до 17 червня 2016 р.; 300 млн. грн. – до 11 січня 2017 р.; 400 млн. грн. – до 11 січня 2018 р.; 450 млн. грн. – до 11 січня 2019 р.; 500 млн. грн. – до 11 липня 2024 р. [8]. Пришвидшення зростання мінімального розміру капіталу банку дасть змогу почати відновлення кредитування економіки, що є одним із чинників прискорення економічного зростання країни [9].

Отже, аналіз сучасного стану банківської системи України, дозволив сформулювати наступні проблеми, які виникли в даний період перед банками:

1. Відтік депозитів населення. Основною проблемою, яка постала перед українськими банками в 2014-2017 р. – відтік вкладів населення, який за всю історію незалежності України став найбільшим. Таке масове вилучення депозитів спричинене насамперед зниженням реальних доходів населення за

паралельного підняття рівня інфляції, а також через недовіру до банківської системи. Безперечно такого масового відтоку депозитів вистачить для того, щоб банки ще довго боролися з наслідками.

2. Втрати через військові дії на сході України. Анексія Криму, військові дії на сході України більшою мірою вплинули на панічний настрій населення, ніж погіршили девальвацію гривні і внесли свій внесок у відтік депозитів. Проте найбільш негативно це відбилося на тому, що банки втратили свої активи в Криму та в зоні АТО: мережі відділень з усією технікою і сховищами, каси, банкомати – все це на території півострова відібрали, а на сході – розграбували. Так, збитки найбільших українських банків через конфлікт на Донбасі склали близько 60 мільярдів гривень [2].

3. Зростання прострочень по кредитах. За даними НБУ, частка проблемної заборгованості на 30.05.2017 р. складає 10,5 %.(77 млрд. грн.)[9]. Реальний же обсяг прострочень невідомий. В Нацбанку зауважують, що загальна вага проблемних кредитів зростає через скорочення банками реального кредитного портфелю. Мовляв, нові позики вони не видають, а прострочені борги лишаються, відтак, і зростає їхня частка. Також регулятор нарікає на відсутність ринку проблемних активів. Крім недоотримання доходів, у зв'язку з погіршенням якості кредитів, банки вимушені створювати резерви під проблемні позики. Не менш серйозна проблема пов'язана і з валютними кредитами: банки повинні забезпечувати додатковими резервами суму валютних кредитів у гривневому еквіваленті, котра зросла.

4. Інсайдерські кредити. За словами експертів, по-справжньому помітний удар відчувають установи, в яких чимала доля інсайдерських кредитів – виданих акціонерам або пов'язаним з ними особам. Прийнято, що якщо частка інсайдерських кредитів перевищує 30 %, то банк украї уразливий під час кризи. У деяких же українських банках, за словами експертів, цей показник суттєво більший. Існує навіть випадок, коли він досягав 93%.

5. Викриття всіх порушень в роботі банків. Крім банків з інсайдерськими кредитами, з проблемами зіткнулися і установи з іншими порушеннями в

роботі. Приміром, почали відчувати проблеми «кишенькові банки», за допомогою яких «відмивали» готівку. Так, наприклад, свого часу через «відмивання» грошей було направлено на ліквідацію п'ять банків (ПАТ «Грін Банк, ПАТ «Меліор Банк», ПАТ «ІнтерКредитБанк», ПАТ «КБ «Аксіома», ПАТ «Прайм-Банк»).

6. Низький рівень капіталізації комерційних банків. За даним показником українські банки значно відстають від іноземних, із за того, що значна частина банків створювалася для вирішення проблем фінансово промислових груп. Ціллю ж інших банків є надання торгівельно-посередницьких послуг та валютнообмінних операцій із швидким обігом коштів [9].

Висновки. Отже, банківська система є однією із найважливіших складових фінансового ринку, а її стабільність та розвиненість є необхідною умовою розвитку національної економіки. На сучасному етапі банківська система очищується, реформується та стабілізується хоч показники далекі від бажаних.

Для відродження банківського сектора потрібен тривалий час, оскільки система має заново пройти етап апробації. Відновлення ж довіри підприємств до банківської системи можливе лише у разі зміни підходів НБУ до розуміння функції захисту інтересів вкладників і кредиторів, що передбачає перебудову ідеології, засудження технології «очищення» як помилкової і розвитку інструментарію реструктуризації, фахового управління. Щодо державних банків то вони суттєво послабляють фінансову систему країни.

Список використаних джерел

1. The Global Competitiveness Report 2016– 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www3.weforum.org/docs/GCR2016-017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
2. Top Banks in the World 2015. relbanks.com. 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.accuity.com>].

3. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016 року // Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf.
4. АСОЦІАЦІЯ «УКРАЇНСЬКА СПІЛКА УЧАСНИКІВ ПЛАТІЖНОГО РИНКУ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://supr.com.ua/ua/#>.
5. Банки, що ліквідуються / ФГВФО [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.fg.gov.ua/not-paying/liquidation>.
6. Бугель Ю. В. Проблеми розвитку банківської системи в Україні / Ю. В. Бугель // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 9. – С. 623-626. <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/127.pdf>.
7. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» N 4452-VI від 23.02.2012.
8. Закон України «Про банки та банківську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
9. Найбільші банки України втратили близько 60 мільярдів через конфлікт на Донбасі [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://24tv.ua/news/showNews.do?naybilshi_banki_ukrayini_vtratili_blizko_60_
10. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Національного Інституту стратегічних досліджень України «Проект стабілізації банківської системи шляхом підвищення довіри до банків» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>.
12. Пурій Г. М. Активізація інвестиційної діяльності банківської системи в контексті розвитку глобалізації / Галина Пурій // Науковий вісник НЛТУ України. Збірник праць. – 2009. – Випуск 19.12. – С. 255 – 263.
13. Пурій Г. М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України /Г. М. Пурій // Міжнародний науково-практичний журнал: Фінансовий простір.– №3(27).стр.41-47.

14. Тисячна Ю. С. Сучасний стан та розвиток банківської системи України у контексті забезпечення безперервності відтворювальних процесів / Ю.С. Тисячна // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. — 2012. — №4. — С. 28—51

15. Третина українців не довіряє банкам // Інформаційне агентство «УНІАН» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://economics.unian.ua/finance/1132839-tretina-ukrajintsiv-ne-doviryayut-bankam-oslidjennya.html>

Анотації

Зайцева Л. О.

Банківська система України: стан, проблеми розвитку

Метою статті є дослідження сучасного стану банківської системи України та виявлення перешкод для її вдалого розвитку. У статті проаналізовано сучасний стан банківської системи України та визначено особливості її розвитку. Обґрунтовано позитивні та негативні наслідки присутності іноземних банків для стану банківської діяльності України. Проаналізовано стан банківських зобов'язань, обсяг загальних активів банків, у тому числі і кредитного портфелю та динаміку фінансових результатів діяльності банківських установ України. Визначено необхідність нарощування в абсолютному вимірі статутного капіталу банків, для підвищення рівня їх капіталізації. Виявлено проблеми, що перешкоджають вдалому розвитку вітчизняних банківських установ, зокрема пов'язаних з відтоком депозитів населення, втратами через військові дії на сході України та анексію Криму, зростання прострочень по кредитах, інсайдерськими кредитами, викриття порушень в роботі банків, низький рівень капіталізації комерційних банків. Зазначено на необхідності зміни підходів НБУ до розуміння функції захисту інтересів вкладників і кредиторів через розвиток інструментарію реструктуризації, фахового управління банками.

Ключові слова: банки, банківська система, капіталізація банків, банківське зобов'язання, іноземний капітал, банківські ресурси, ризики.

Зайцева Л. А.

Банковская система Украины: состояние, проблемы развития

Целью статьи является исследование современного состояния банковской системы Украины и выявления препятствий для ее успешного развития. В статье проанализировано современное состояние банковской системы Украины и определены особенности ее развития. Обоснованы положительные и отрицательные последствия присутствия иностранных банков для состояния банковской системы Украины. Проанализировано состояние банковских обязательств, объем общих активов банков, в том числе и кредитного портфеля, а также динамика финансовых результатов деятельности банковских учреждений Украины. Определена необходимость наращивания в абсолютном измерении уставного капитала банков, для повышения уровня их капитализации. Выявлены проблемы, препятствующие удачному развитию отечественных банковских учреждений, в частности связанных с оттоком депозитов населения, потерями из-за военных действий на востоке Украины и аннексии Крыма, рост просрочек по кредитам, инсайдерским кредитам, разоблачение нарушений в работе банков, низкий уровень капитализации коммерческих банков. Указано на необходимость изменения подходов НБУ к пониманию функции защиты интересов вкладчиков и кредиторов через развитие инструментария реструктуризации, профессионального управления банками.

Ключевые слова: банки, банковская система, капитализация банков, банковское обязательство, иностранный капитал, банковские ресурсы, риски.

Відомості про автора

Зайцева Людмила Олексіївна – кандидат економічних наук, старший викладач, Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка, м. Старобільськ

Контактна інформація: mila280176@ukr.net

Зайцева Людмила Алексеевна - кандидат экономических наук, старший преподаватель, Луганский национальный университет им. Тараса Шевченко, г. Старобельск

Офіційне написання англійською мовою:

Zajtzeva Lyudmila

Контактна особа – Зайцева Л. О.

Наданий матеріал раніше не публікувався та в інші видання не надсилався.

